

Gaziantep ilinde yeni bir mercimek zararlısı *Apion arrogans* Wenc. (Coleoptera : Curculionidae) üzerinde gözlemler

Oya ZEREN*

Cahide YABAŞ*

Summary

Observations on *Apion arrogans* Wenc. (Col: Curculionidae) a new pest of the lentil in Gaziantep province

In this study, a short description, and damage of *Apion arrogans* which was observed to affect the lentils in Gaziantep province has been given. This species is a new pest for the lentils.

It was determined that the pest causes swelling and spot formations on the buds, the damaged plants cannot form capsules, as a result, it causes a significant loss of products at considerable rates.

Giriş

Mercimek ülkemiz tarımında önemli rol oynayan bir bitkidir. 26.187 hektarlık alanda mercimek üretimi yapılan Akdeniz bölgesinde mercimek ekiliş alanı ve üretimi yönünden bölgede en önemli yeri 22.590 hektarlık ekiliş alanı ile Gaziantep ili almaktadır (Anonymus, 1979). Faydalı ve zararlı böcekleri oldukça fazla olan mercimek bitkisinde enstitümüz ilgili laboratuvarı tarafından bir fauna sürveyi yapılmış, Gaziantep yöresinde tüm mercimeklerde bir *Apion* türünün önemli derecede zarar meydana getirdiği, gerek gözlemlerden, gerekse çiftçi şikayetlerinden öğrenilmiştir. Zararın yaygınlığı ve yoğunluğu gözönüne alınarak derhal teşhis edilmek üzere Prof. Dr. Niyazi Lodos'a gönderilmiş, adı geçen tür *Apion arrogans* Wencker olarak teşhis edilmiş-

* Bölge Ziraat Mücadele Araştırma Enstitüsü, Adana.
Alınış (Received) : 16.1.1984

tir. Yalnız Suriye ve Türkiye'de bulunan bu türün* biyolojisi ve konukçusu henüz bilinmemektedir. Bajtenov ve Lodos (1983), bu türün Türkiye'de ilk kez Mardin ilinde saptandığını, fundalık ve çimenle örtülü dağ yamaçlarında bulunduğunu, ancak otlaklarda popülasyonunun oldukça azaldığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada **A. arrogans**'ın kısa morfolojik özellikleri, zarar durumu ve yayılışı saptanmıştır.

Materyal ve Metot

Gaziantep ilinde **Apion arrogans**'ın yayılışı ve yoğunluğunu saptamak amacıyla mercimek ekiliş alanlarının % 5'inden az olmamak üzere tarlalara köşegenler yönünde girilmiş, bölümlü örnekleme yöntemine göre (Düzgüneş, 1975), tarla dört bölüme ayrılarak her bölümde 50 atrap sallanmış, atrapa gelen **A. arrogans** erginleri üzeri tülbent örtülü şeffaf plastik kaplara konarak laboratuvara getirilmiş, burada atrapa gelen diğer böceklerden ayrılarak öldürme şişesinde öldürüldükten sonra üçgen etiketlere yapıştırılmış, bu şekilde teşhis edilmek üzere kolleksiyon dolabına yerleştirilmiştir.

Ayrıca tarlanın değişik bölümlerinden tesadüfi olarak mercimek bitkileri toplanarak kavanozlar içinde laboratuvara getirilmiş, üzeri tülbent kapaklı 18 x 20 cm boyutlarındaki kavanozlarda mercimek bitkilerinin kurumamaları için kök kısmı ıslak pamukla sarılarak taze kalmaları sağlanmıştır. Bu şekilde kültüre alınan bitkilerden ergin çıkışı gözlenmiştir.

Sonuçlar

Genel özellikleri: Vücut yeşilimsi-mavi, parlak metalik renktedir. Uzunluğu 2,36 - 0,114 mm'dir. Bajtenov ve Lodos (1983), vücut uzunluğunu 2,1 - 2,3 olarak saptamışlardır. Larvası oldukça ufak yapılı, sarı renktedir.

Yayılışı ve zararı: **A. arrogans**, Gaziantep ilindeki mercimek tarlalarında oldukça yaygın olarak bulunmuştur. Zararının yayılışı ve yoğunluğu Cetvel 1'de verilmiştir.

* Prof. Dr. Niyazi Lodos'un 8.11.1983 tarihli mektubu

Cetvel 1. Gaziantep ilinde *A. arrogans*'ın yayılışı ve yoğunluğu

Bulunduğu yer	Tarih	50 etrapta er- gin sayısı	Mercimeğin feno- lojik durumu
Gemrik-Oğuzeli	26.4.1982	20	Çiçekli
Ballık-Yavuzeli	26.4.1982	18	»
Yenisey-Oğuzeli	21.4.1983	4	Çiçek yok
İkizkuyu- »	21.4.1983	6	» »
Beşdeli- »	21.4.1983	10	Çiçeklenme çok az
Merkez-Oğuzeli	21.4.1983	12	» » »
Duruköyü »	21.4.1983	7	Çiçek yok
Gemrik- »	21.4.1983	5	» »
Hötoğlu-Elbeyli	27.4.1983	55	Çiçekli
Hötoğlu- »	27.4.1983	16	»
İnkilap-Oğuzeli	27.4.1983	34	»
Güneyse- »	27.4.1983	26	»
İnkilap- »	27.4.1983	24	»
Elbeyli-Merkez	9.5.1983	10	Çiçek taç yaprak- larının % 60'ı dö- külmüş, kapsüller yeni teşekkül et- meye başlamış.

Cetvel 1'de görüldüğü gibi zararlı en fazla mercimekte çiçeklenme- nin en çok olduğu dönemde görülmektedir. Nisan ayı içinde mercimekte çiçek tomurcuklarında beyaz renkte zarımsı şişkinlikler görülmüş, açıldığı zaman her bir şişkinlik içinde birer adet sarı renkte larva saptanmıştır. Larvanın bu şekilde yaptığı zarar çok yaygın olup, mercimekte önemli derecede ürün kaybına neden olmaktadır. Larvalar bu şişkinlikler içinde pup olduktan sonra ergin hale gelmektedirler. Çiçek gözlerinin bu şekilde şişip kurumamasından dolayı bitkide kapsül bağlanamamakta bu nedenle çiftçi şikayetlerine neden olmaktadır. *A. arrogans*'ın biyolojisi tam olarak incelenememiştir. Ancak bu konuda yapılacak biyo-ekolojik bir çalışma zararlının yaşayışı ve mücadele yöntemlerini ortaya çıkaracaktır.

Ö z e t

Bu çalışmada, 1982-83 yıllarında Gaziantep ilinde mercimeklerde zarar veren *Apion arrogans*'ın kısa tanımı, yayılışı ve zarar şekli verilmiştir. Bu tür mercimek için yeni bir zararlıdır.

Zararlının, mercimeğin çiçek döneminde çiçek tomurcuklarında şişkinlik ve kabarcık teşekkülüne neden olduğu, zarar gören bitkilerin kapsül bağlayamadığı, önemli ölçüde ürün kaybına neden olduğu saptanmıştır.

Teşekkür

Apion arrogans örneklerinin tanımını yapan Prof. Dr. Niyazi Lodos'a sonsuz teşekkürlerimizi bildiririz.

Literatür

- Anonymus, 1979. Tarımsal yapı ve üretim (1976-78). Başbakanlık Devlet İstatistik Ens. Yayın No: 895, 381 s.
- Bajtenov, M.S. and N. Lodos 1983. Status of some *Apion* species (Col.: Curculionidae) that found rarely or lost in Turkey (About Red book of Turkish insects). *Türk. Bit. Kor. Derg.*, 7 (2) : 91-104.
- Düzgüneş, O., 1975. İstatistik Metodları. Ank. Üni. Zir. Fak. Yay. 578. A.Ü. Basımevi, Ankara, 195 s.